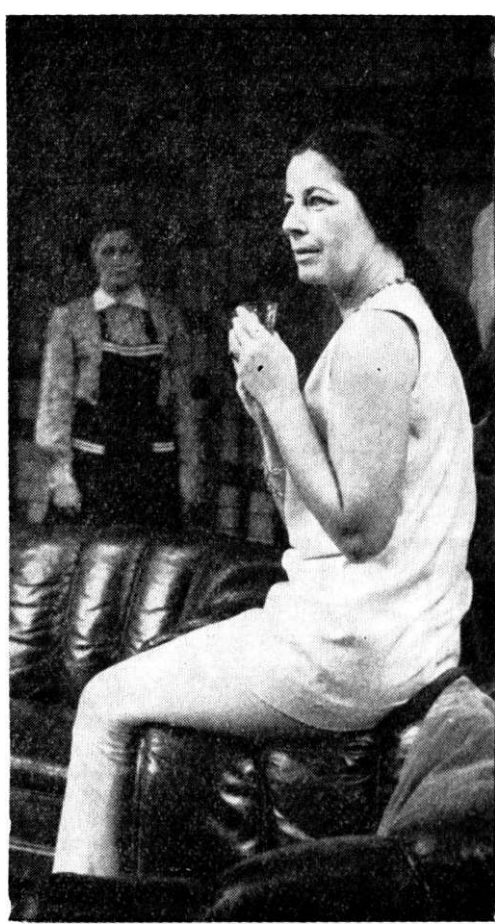

ETAPĂ CONTRADICTORIE

Uimitoare varietate: de texte, de modalități de valorificare a lor, de interpretare. Iată semnul sub care am putea pune desfășurarea etapei clujene a Festivalului național de teatru. Receptive la solicitările publicului, ieatrele aflate la zona clujeană au reprezentat: evocări istorice, piese axate pe o problematică acut contemporană, texte cu caracter experimental, unele din ele aparținând dramaturgilor clujeni. De la literatura dramatică de cea mai pură factură realistă la piese cu caracter absurd, cu angoase și coșmaruri; de la meditații severe asupra sensului existenței, al fericirii, al rostului artistului în societate, la dulcea și duioasa melodramă în care triumfă viața și dragostea, agenda Festivalului a apărut ca un adevărat „compendium” al dramaturgiei românești. Teoretic, așadar, s-a onorat necesitatea satisfacerii tuturor gusturilor și preferințelor. Dar ceea ce socotim cu deosebire necesar de remarcat aici la Cluj a fost ploaia de premii absolute. Ne place să credem că apelul la cele mai noi scrieri ale dramaturgiei autohtone nu a avut în vedere o ambiție sterilă de a fi „la zi cu dramaturgia”, ci s-a făcut pentru a demonstra posibilitățile de îmbogățire ale repertoriului românesc contemporan, pentru a se putea desluși în atâtea genuri și tendințe drumul adevărat al literaturii dramatice.

În valorificarea scenică a acestor atît de variate piese, un lucru s-a impus cu pregnanță: *reușitele Festivalului s-au datorat textelor reușite*. Acest adevăr elementar l-a demonstrat, în modul cel mai evident Teatrul Național din Cluj. Substanța densă a *Săptămîni patimilor* de Paul Anghel a oferit regizorului Vlad Mugur, pictorului-scenograf Mircea Mataboji și interpreților, dintre care am remarcat în mod special pe Valentino Dain (Ștefan), George Motto (Mihai), Gheorghe Radu (Iaccoppo), ceea ce se cheamă (cam prozaic) un bun material de lucru. Iar dacă ni s-a părut că spectacolul clujean nu a epuizat valențele, trimiterile actuale ale evocării datorate lui Paul Anghel, nu a luminat cu aceeași expresivitate chipul tuturor personajelor, el rămîne totuși unul din cele mai interesante momente ale Festivalului, o reprezentare de înaltă ținută artistică, un re-

Teatrul Național din Cluj: „Curcubeul negru” de Theodor Boșca. Silvia Ghelan (Paula) și Maia Țîpan (Cristina)

marcabil act de credință față de promovarea unui autor și a unui text valoros.

Dacă *Visul* lui D. R. Popescu a prilejuit actriței Silvia Ghelan o magistrală interpretare, faptul se leagă foarte strîns de simburile dramatice ale partiturii, scurtă dar energică și subtilă scrutare în zonele cele mai adînci ale psihologiei umane, îndrăzneță și spectaculoasă încercare de a descoperi, la granița dintre coșmar și stare de trezie, sensul existenței și al fericirii. În schimb, intenția nobilă educativă a lui Theodor Boșca, *Curcubeul negru* — pledoarie pentru relații etice superioare, socialiste între oameni — intenția lui de a întări în rîndul medicilor noțiunea de prietenie, de omenie, de colaborare frățească, împotriva tendinței de carierism și îmburghezire, nu și-a găsit de data aceasta rezolvarea într-o operă literară artistică convingătoare. Piesa plătete un serios tribut schematicului, expunerii extrem de banale a tezei autorului. N-a surprins, de aceea, faptul că aceiași talentați actori ai

Utilizatorul din Cluj, cu vădite eforturi, într-o montare îngrijită și atentă (regia: Victor Tudor Popa), cu un decor frumos (T. Th. Ciupe), n-au putut realiza un succes din spectacol.

Îndelung verificată pe scenele din țară și din străinătate, apreciată piesă *Nu sint Turnul Eiffel* a Ecaterinei Oproiu a permis Teatrului Maghiar din Cluj un spectacol de ținută, în care protagoniștii, tinerii Stief Magda (Ea) și Hejja Sandor (El), au susținut cu sinceritate, cu destoinicie profesională, cu autenticitate (dincolo de unele inconsecvențe regizorale ale lui Bereczky Peter), datele spiritualei parabolă. Același teatru n-a izbutit însă să impună în premieră pe țară *Piatra regelui* a poetului Paskandy Geza. De data aceasta, nu din vina autorului, ci a regizorului, Otto Rappaport. Acesta a tratat miturile lui Pygmalion și Oedip — evocate de poet — într-o tonalitate și o formulă scenică cu totul neadecvate față de interpretarea modernă existentă în text. Montarea vestustă, cuose și operetistică, a urmărit strict fabula piesei, fără preocuparea de a sublinia nota ideatică și poetică dominantă a lucrării, și nici rezonanțele ei în actualitate: rostul creației și al creatorului de valori spirituale.

Teatrul din Baia Mare s-a prezentat mai mult decît onorabil, cu spectacole care depășesc net nivelul mediu cunoscut de el în trecutele stagioni. Faptul se datorește, credem, și substanței textelor, judicios alese pe măsura mijloacelor de care dispune colectivul. *Răzvan și Vidra* de B. P. Hasdeu, văzută monumental și sobru de regizorul Dan Alecsandrescu și scenograful Sever Frențiu, a scos în evidență capacitatea colectivului baimărean de a transmite laconic, cu dăruire și cu emoție, ideile acestei memorabile pagini clasice. E vrednică de notat omogenitatea jocului colectiv (din care s-au detașat totuși: Vasile Constantinescu, Tzenka Velceva Binder, Cornel Mititelu, Vasile Grădinaru). Reprezentația aceluiași teatru cu piesa *Travesti* de Aurel Baranga, tălmăcită cu acuratețe de Marius Popescu, a comunicat câteva bune momente de teatru cu mare audiență la public, câteva tipuri pitorești, creionate cu savoare de actorii Dimitrie Bitang, Virgil Fătu, Mircea Graur. Schițat cu sinceritate de Jeny Petrescu, profilul eroinei nu s-a reliefat însă în toată complexitatea sa.

În schimb, Teatrul din Turda a eșuat cu premiera inedită: *Asasinatul de pe plaja pustie* de Vasile Rebreanu. În primul rând, datorită inconsistenței textului, apoi interpretării. Colectivul s-a arătat nepregătit pentru partituri de un caracter abstract estetizant, pretențios, obsedat — într-o aglomerare de metafore și simboluri — de concepte existen-

țiale: moarte, destin, pedeapsă, iertare, bine, rău etc. Există în acest text, deși cu o filozofie și cu o modalitate împrumutate din alte literaturi, o anume vibrație poetică, un suflu de real dramatism, ce ar fi putut da unui regizor (mai puțin tentat să „experimenteze” și el, pe un text, cred, considerat el însuși experimental) ocazia de a-și demonstra vocația și profesiunea. O întrecere între experimentări însă — dintre care aceea a tînărului regizor Cătălin Naum a fost făcută exact în sens invers intențiilor autorului, accentuînd prin convenționalismul și abstracționalismul imaginii scenice, prin lipsa de logică a mișcărilor, slăbiciunile textului — a dus în mod fatal la o reprezentație hibridă, confuză, fără audiență la public, neconcludentă nici în ce privește talentul autorului, nici în ce privește acest colectiv, care oricum, în spectacolul cu *Rapsodia țiganilor* de Mircea Ștefănescu (regia: Constantin Leoveanu) a dovedit, în limitele și în spiritul cel mai tradițional, că știe să cînte, să danseze, să interpreteze onest, adeseori emoționant.

Textul lui Mazilu, *Inundația*, scurt, dar plin de vervă, mustind de aluzii satirice, de intenții moralizatoare, de replici sarcastice la adresa unor tare individuale și sociale, putea — cum remarcă cineva — sta și singur pe scenă, fără regie și fără interpreți ideali, căci regizorul Mihai Raicu și interpretul Lelii Săndulescu de la secția română a Teatrului de Nord (Satu Mare) n-au ajuns să adauge nimic deosebit spiritului propriu al textului, tonalității sale tragicomice, ironiei și lucidității autorului. Același lucru nu s-ar putea afirma cu aceeași siguranță și despre *Curierul de seară* a lui Romulus Vulpescu, lucrare jucată în premieră de aceeași trupă. Aici s-a repetat fenomenul observat și la Teatrul din Turda, unde două viziuni programatic moderne, suprapuse — aceea a autorului și aceea a directorului de scenă (Ion Deloreanu) —, nu au găsit suficiente argumente artistice să facă accesibile publicului semnele abstracte și convenționale, depozitivă, ale textului și ale scenei. Spectacolul s-a cantonat într-o atmosferă sumbră și contorsionată, față de care publicul pe care l-am întilnit s-a arătat de-a dreptul stupefiat.

Surpriza etapei clujene a fost spectacolul secției Maghiare a Teatrului de Nord. Mult discutatul text al lui Horia Lovinescu, *Al patrulea anotimp* — care, în multe alte montări prezentate la Festival, nu a reușit să-și dezvăluie virtuțile latente —, datorită inteligenței și originalei interpretări date de regizorul Kovacs Ferencz, s-a dovedit bogat în substanță și sugestii dramatice. Ușor parodică, imaginea scenică, lucrată cu mare pricepere și economie de mijloace, dar cu amănunte semnificative, s-a distins prin densitate artistică, prin autenticitate și adevăr. Spectacolul se bucură de remarcabile creații: Csiki Andras, Elekes Emma, Nyiredi Piroška, Aks Alajos.